

Czy i jak możliwe jest rozstrzygnięcie sporu etycznego o IVF?

Zbigniew Szawarski

Komitet Bioetyki przy
Prezydium PAN

z.szawarski@uw.edu.pl

26.VI.2013

Dwa rodzaje sporów

- Spór teoretyczny
 - Nauka
 - Filozofia
 - Etyka
- Spór praktyczny
 - Nauka (budujemy elektrownie atomową czy nie?)
 - Polityka (wolny rynek w służbie zdrowia?)
 - Prawo (legalizujemy IVF? Ratyfikujemy konwencję bioetyczną?)

CZTERY CZYNNIKI, KTÓRE DETERMINUJĄ CHARAKTER SPORU ETYCZNEGO O IVF W POLSCE

- Jest to spór semantyczny o znaczenie słów – człowiek, osoba, bezpłodność, choroba, leczenie
- Jest to spór moralny o status zarodka ludzkiego
- Jest to spór ontologiczny o sposób istnienia wartości moralnych
- Jest to spór epistemologiczny o sposób poznawania wartości moralnych
- Jest to spór światopoglądowy

Spór semantyczny

- Spór o definicję
- Czy definicja jest sprawą odkrycia istoty bytu (definicja realna) czy też sprawą ustalenia pewnej konwencji w użyciu terminu (definicja projektująca)?
- Czy procedury IVF to istotnie LECZENIE niepłodności?
- Czy „zapłodnione jajeczko ludzkie” = zygota = poczęte dziecko = „nienarodzone dziecko” = „noworodek” = „dorosła osoba” = „zgrzybiały starzec”?
- Co stanowi tożsamość ontologiczną człowieka?
- Co stanowi tożsamość moralną człowieka?
- Czy potencjalna osoba = rzeczywista osoba?
- Czy unicestwienie zarodka ludzkiego jest tożsame moralnie z unicestwieniem osoby?

Spór moralny

- Jaka jest relacja pomiędzy pojęciem człowiek i osoba?
- Kiedy człowiek zaczyna i przestaje istnieć?
- Kiedy osoba zaczyna i przestaje istnieć?
- Czy człowiek rozumiany jako członek gatunku Homo sapiens jest jednocześnie osobą?
- Czy unicestwienie człowieka jest zawsze złe?
(Polowanie na Osamę Bin Ladena 2.05.11)

Spór ontologiczny

- Stanowisko obiektywistyczne
 - Istnieje stały niezmienny porządek moralny (hierarchia wartości)
 - Wartości są obiektywnymi i niezależnymi od nas właściwościami bytów
- Stanowisko subiektywistyczne
 - Nie istnieje żaden obiektywny porządek wartości (pluralizm i konflikt wartości)
 - Wartości nie są obiektywnymi właściwościami bytów

Spór epistemologiczny

- Stanowisko absolutystyczne
 - Istnieje obiektywna wiedza moralna. Wiemy, co dobre, co złe i jak być powinno.
 - Istnieją wiarygodni eksperci moralni, którzy lepiej niż inni znają obiektywny porządek wartości i potrafią poradzić w sprawach wątpliwych
- Stanowisko relatywistyczne
 - Nie istnieje obiektywna wiedza moralna
 - Nie istnieje obiektywna prawda moralna
 - Mamy takie lub inne przekonania moralne, tak lub inaczej uzasadniamy je, ale nie potrafimy wykazać ich prawdziwości stosując metody nauki.

Spór światopoglądowy (1)

- Światopogląd religijny
 - Istnieje Bóg, stwórcyca nieba i ziemi, twórca prawa naturalnego i prawa moralnego.
 - Bóg wyznacza sens życia ludzkiego
 - Nauka bez wiary jest ślepa, chora, patologiczna.
 - Embriologia nie przeświecona światłem wiary jest niewiarygodna.

Spór światopoglądowy (2)

- Światopogląd naukowy
 - Nauka jest jedynym wiarygodnym sposobem opisania, wyjaśnienia i zrozumienia świata
 - Człowiek jest przede wszystkim istotą biologiczną.
 - Nie istnieje z góry ustalony cel istnienia świata czy też sens ludzkiego życia
 - Możliwe jest racjonalne wyjaśnienie zjawisk zachodzących w świecie

Jak możliwe jest rozstrzygnięcie sporu etycznego o IVF?

- Jeśli jest to spór teoretyczny, to jest to spór nierozstrzygalny
- Tak jak nie ma ostatecznych i rozstrzygających argumentów, jak powstał świat i czy istnieje, czy też nie istnieje Bóg, tak samo też nie potrafimy raz na zawsze zdefiniować istoty naszego człowieczeństwa
- Pojęcie istoty ludzkiej i człowieczeństwa jest pojęciem otwartym

Jak możliwe jest rozstrzygnięcie sporu etycznego o IVF?

- Jeśli jednak jest to spór praktyczny, to **spór ten ma szansę rozstrzygnięcia i musi być rozstrzygnięty**
- Żyjemy w społeczeństwie pluralizmu politycznego i moralnego
- Każdy z nas ma prawo do takiego sposobu życia, który uznaje za właściwy pod warunkiem, że nie narusza praw moralnych i sankcjonowanych przez prawo wolności innych osób
- **Zadaniem państwa jest stworzenie i ochrona elementarnego ładu moralnego.**

Dlaczego państwo nie może wywiązać się ze swego zadania?

- Pojęcie ładu moralnego jest pojęciem silnie wartościującym
- Są ludzie, którzy **wiedzą**, czym jest i jak należy wprowadzić ład moralny („eksperci moralni”)
- Są ludzie, którzy **mają** jedynie **przekonania** i dla dobra wspólnego są otwarci na kompromis i porozumienie
- Nie istnieje w Polsce etyka dialogu i kompromisu
- Nadal tkwimy w bolszewickiej kulturze „kto kavo”.